

A. Gangl.

Nekaj malega sem že enkrat pisal o tem možu; naj se mi dovoli, da izpregovorim tu še nekaj besed o tem našem prvaku v plastični umetnosti. Če ga imenujem tako, menim, da ne delam krivice nobenemu izmed naših umetnikov, ne živemu, ne mrtvemu. Povod tem vrsticam je lepi dar, s katerim me je mož kaj prijetno iznenadil o lanskem božiču. Dvojno prijetno iznenadil! Prvič je dar bil sam na sebi tak, da sem se ga res razveselil, in drugič zato, ker sem se moral, kakor je vse kazalo, bati, da je nesrečni ljubljanski potres razrušil tudi mojo doprsnico. Moja doprsnica namreč je bila gori omenjeni dar, ki mi je prišel lani o božiču iz Ljubljane. Več časa že mi je Gangl na Dunaju prigovarjal, naj si dam, ali bolj prav rečeno: pustim narediti svojo doprsnico. Mož namreč ni hotel od mene nikakršnega plačila. Jaz sem se dolgo časa branil, ker nisem čutil nikakršne potrebe, v malcu izdelano videti svoje neimenitno obličje. Gangl pa ni odjenjal. Slednjič sem se vdal njegovi prijaznosti; in ni mi bilo žal! To Ganglovo delo je zares mojstrsko delo, pravega umetnika delo, ne kakega, četudi še tako spretnega rokodelca. Toliko, mislim, smem reči, četudi nisem strokovnjak. Saj je človek vendar nekaj videl v svojem življenju, da si sme prisvajati nekoliko sodbe!

Silno zanimljivo je že opazovati umetnika pri delu, gledati, kako mu delo raste pod rokami. Včasih je kakor zamaknjen; nekako strastno obdelujejo roke njegove mrtvo tvarino, in zdaj pa zdaj te pogleda tako nekako čudno, da te je skoraj groza; prav, kakor bi ti hotel izpiti dušo iz telesa! Tako dela samo pravi umetnik.

Ker je moral odpotovati v Ljubljano, je vzel podobo s seboj, da bi jo v svojem novem, stalnem bivališču ulil v malec. Potres, ki je napravil Ganglu veliko škodo, je milostno prizanesel moji doprsnici, in tako stoji zdaj srečno na mestu, za katero je bila namenjena, in kdor jo vidi, jo hvali.

Te besede imajo dvojen namen: prvič hočem z njimi tudi javno izreči svojo hvalo genijalnemu možu, in drugič bi ga rad tudi malo — priporočil svojim rojakom. Umetnik namreč — čudno je res, ali vendar je tako — mora jesti, se oblačiti in pod streho biti; po zimi

se tudi greti pri peči, kakor kak drug navaden človek. Gotovo bi on rad živel, kakor »lilije na polju«, ko bi se dalo! Ali ne da se, pa se ne da. Vsaj zdaj je tako; kako je bilo v lepih prejšnjih časih, ne vem; mogoče, da so v tisti blaženi pretekli dobi umetniki, seosebno pesniki živeli o sami rosi in mesečini; dandanašnji to ne gre, toliko vem. Vendar še zdaj menijo nekateri, da ni boljšega pospešila umetnosti, kakor krepko, izdatno stradanje! Kokoš, predobro rejena, pravijo, ne nese več jajec; tako menijo, da dobro življenje ne de dobro umetniku, njim pa, njim! Denar si služiti z umetnostjo, podli mamon, kaka sramota, kaka debela materijalnost! Mene pa ni nič sram, reči pred vsem svetom, da me noben denar ne veseli tako, kakor tisti, ki sem si ga pridobil s peresom; da, prav ponašam se z njim; samo da bi imel več prilike! Tudi ko bi bil jaz bogatin, ne bi spisal nobene vrstice zastonj; ali pripisani denar vem, kam bi obrnil. Če hoče kak pismouk ali farizej kje napačno porabiti te moje poštene besede, pa naj jih; njemu bo dobro delo, in mene ne bolelo.

Kaj? se mi poreče, saj Gangl ima službo, brez skrbi lahko živi. Službo ima res, ali skromno službo. Mož ima zmožnost, in tudi v svesti si je te zmožnosti, da bi si lahko zaslužil s svojo umetnostjo na leto toliko tisočakov, kakor zdaj služi stotakov. Ni torej čudo, da mož ni ukal od veselja, odpravlja se z Dunaja v svojo »stalno službo«. Umetniku je treba veselja, dobre volje, malo bolj ohlapnega življenja, in potreba mu je priznanja, solnca! Slovenci nimamo bogatinov Bog ve koliko, vendar dovolj mož, ki lahko dajo kaj tudi za umetnost. Fotografija je lepa stvar, gotovo; in cenena tudi; vsaka kuharica si jo lahko privošči; ali podoba slikana, ali celo plastična, to je vendar vse kaj družega. In poleg tega ima človek tudi še zavest, ponosno zavest, da podpira narodno umetnost. Na noge torej, mecenati slovenski! vsaki si omisli pri Ganglu dopravnico svojo ali pa kakega uda svoje rodovine. Ne bo mu žal. Lahko tudi kaj družega; mož zna vse. Tako, jaz sem storil svojo dolžnost. Gangla pa prosim, naj mi ne zameri te moje reklame iz dobrega namena!

Jos. Stritar.

